

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju. *Narodne novine*, br. 85/2006, 105/2006, 118/2006, 77/2007, 111/2007, 35/2008.

Zakon o radu. *Narodne novine*, br. 137/2004.

Zakon o roditeljskom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki. *Narodne novine*, br. 24/1996, 109/1997, 82/2001 i 30/2004.

Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama. *Narodne novine*, br. 85/2008.

Ivana Dobrotić

doi: 10.3935/rsp.v15i3.812

O ANTIDISKRIMINACIJSKOM ZAKONODAVSTVU

Zakon o ravnopravnosti spolova

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Hrvatska se obvezala uskladiti zakonodavstvo s europskim standardima na području jednakosti i suzbijanja diskriminacije, ponajprije u nacionalno zakonodavstvo ugraditi zakonodavne odredbe EU-a kojima se uređuje pitanje ravnopravnosti žena i muškaraca. Potreba usklađivanja u tom dijelu znači prihvaćanje odredbi sadržanih u direktivama kojima se propisuje jednakost plaća (Council Directive 75/117), ravnopravnost u pitanjima socijalne sigurnosti (Council Directive 79/7), ravnopravnost zaposlenih osoba (Council Directive 86/613), zaštita zdravlja i sigurnosti trudnih radnica (Council Directive 92/85), roditeljski dopust (Council Directive 96/34), profesionalno socijalno osiguranje (Council Directive 96/97), obveza dokazivanja u slučajevima diskriminacije na temelju spola (Council Directive 97/80), mogućnost zapošljavanja, stručnog osposobljavanja, napredovanja

i radni uvjeti (Directive 2002/73) te mogućnost isporuke roba i pružanja usluga (Council Directive 2004/113).

Kako je prvi **Zakon o ravnopravnosti spolova** (Narodne novine, br. 116/03) iz srpnja 2003. godine, koji je djelomično preuzeo spomenute obveze, ukinut odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske od 16. siječnja 2008. godine te time prestao važiti 15. srpnja 2008. godine, bilo je potrebno donijeti novi propis. Novousvojeni Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, br. 82/08) donesen je 15. srpnja 2008. godine, kada je stupio i na snagu. Kako je Ustavni sud prvi zakon ukinuo zbog neustavnosti njegova donošenja¹ te nije ulazio u sadržaj odredbi, one su uglavnom ostale neizmijenjene uz manja dodatna usklađenja s pravnom stečevinom EU-a i određena nomotehnička poboljšanja.

Novina je, u odnosu na stari zakon, da se u zakonski tekst ugrađuju odredbe direktive kojom se uređuje ravnopravnost spolova na području isporuke roba, pružanja i pristupa uslugama. Direktiva nastala kao dopuna direktivama kojima se uređuje ravnopravnost spolova na području zapošljavanja i socijalne sigurnosti, propisuje zabranu diskriminacije na temelju spola prilikom pružanja i pristupa uslugama dostupnima javnosti (npr. iznajmljivanje i unajmljivanje svih vrsta stambenih prostora, pristup bankarskim uslugama, uslugama osiguranja te drugim financijskim uslugama i slično).

Nadalje, dopunjene su odredbe koje se odnose na primjenu načela ravnopravnosti spolova u području zapošljavanja i rada, obrazovanja, djelovanja političkih stranaka i prikupljanja statističkih podataka. Tako se u dijelu zakona kojim se propisuje zabrana diskriminacije na području zapošljavanja uvodi nova obveza sukladno kojoj se pri-

¹ Naime, prilikom donošenja zakona zakonodavac nije uvažio činjenicu da se radi o organskom zakonu kojim se razrađuju Ustavom zajamčena ljudska prava i temeljne slobode i da je za njegovo donošenje potrebna većina glasova svih zastupnika, te ga je donio jednim glasom manje.

likom raspisivanja natječaja za nova radna mjesta treba izričito navesti da se na oglašeno radno mjesto mogu javiti osobe oba spola. U području obrazovanja nailazi se na dvije novine. Jednom se uvodi obveza brige o ujednačenoj zastupljenosti oba spola u učeničkoj i studentskoj populaciji te o ujednačenoj zastupljenosti oba spola u upravljačkim strukturama u odgojno-obrazovnim ustanovama, dok se drugom propisuje obveza upisivanja strukovnih kvalifikacija zvanja i zanimanja u javne isprave u oba roda (npr. svjedodžbe, diplome i sl.). Za političke je stranke izričito propisana granica osjetne neuravnoteženosti od 40% koja označava udio ispod kojeg ne bi trebala pasti zastupljenost jednog spola u tijelima političkog ili javnog odlučivanja, uz rok za postizanje te granice od tri izborna ciklusa. Uz tijela državne uprave, sada su i jedinice lokalne i područne samouprave dužne iskazivati statističke podatke po spolu, dok se pravosudna tijela obvezuju voditi evidenciju o sudskim predmetima po osnovi spolne diskriminacije.

Uvedene su i manje izmjene u dijelu koji se odnosi na institucionalni okvir za provedbu zakona. Prvo, novim se zakonskim rješenjem Ured za ravnopravnost spolova više ne obvezuje na financiranje projekata ili aktivnosti organizacija civilnog društva aktivnih na području ravnopravnosti spolova, što je ranije bio slučaj. Drugo, neovisnim se tijelom za suzbijanje diskriminacije na području ravnopravnosti spolova određuje Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova, uz širenje ovlasti, posebice u dijelu pružanja zaštite žrtvama diskriminacije. Treće, u nove je zakonske odredbe uvrštena obveza jedinica područne samoupravne da osnuju povjerenstva za ravnopravnost spolova te im osiguraju uvjete i sredstva za rad.

Dopunjene su i postupovne odredbe. Naime, uveden je institut udružene tužbe, kao i načelo okretanja tereta dokazivanja (ukoliko postoji sumnja da je došlo do

diskriminacije, teret dokazivanja je na tuženoj stranci).

Europska je unija kao nadopunu direktivama kojima se uređuje područje rodne ravnopravnosti, tretirano kao zasebno antidiskriminacijsko zakonodavstvo, 2000. godine donijela dodatne antidiskriminacijske propise – tzv. Direktivu o rasnoj jednakosti (eng. *Racial Equality Directive*) (Council Directive 2000/43) kojom se propisuje primjena načela ravnopravnosti osoba neovisno o etničkom podrijetlu te Okviru direktivu o zapošljavanju (eng. *Framework Employment Directive*) (Council Directive 2000/78) koja uređuje jednak tretman na području zapošljavanja neovisno o spolnoj orijentaciji, vjeri ili uvjerenju, invaliditetu te dobi.

Zakon o suzbijanju diskriminacije

U cilju dodatnog usklađivanja zakonodavstva 9. srpnja 2008. godine donesen je **Zakon o suzbijanju diskriminacije** (Narodne novine, br. 85/08), koji će stupiti na snagu 1. siječnja 2009. godine. Zakon je nazvan »krovnim zakonom« na tom području i primarno je usmjeren na osiguranje institucionalnog okvira te na propisivanje postupovnih odredbi u svrhu sudske zaštite žrtava diskriminacije. Naime, Hrvatska je pojedine antidiskriminacijske odredbe već imala ugrađene u postojeće zakonodavstvo. Tako su posebnim propisima na pojedinim područjima uređena različita pitanja poput zabrane diskriminacije temeljene na pripadnosti nacionalnoj manjini, zabrana diskriminacije osobe koja traži zaposlenje i radnika, kazneno zakonodavstvo na području diskriminacije i sl.

Uvodno se objašnjavaju pojam i oblici diskriminacije. Zakon ne definira pojam diskriminacije već iznimno široko propisuje zaštitu građana od diskriminacije te diskriminacijom smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, je-

zika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije. Uz definiranje razlike između izravne i neizravne diskriminacije², zasebno se definiraju pojmovi uznemiravanja i spolnog uznemiravanja, segregacije te na kraju teži oblici diskriminacije (višestruka diskriminacija, ponovljena diskriminacija, produljena diskriminacija). Propisane su i iznimke od diskriminacije koje se u pravilu odnose na situacije stavljanja u nepovoljniji položaj osoba u svrhu zaštite njihova zdravlja, zaštite pojedinih ranjivih skupina, provođenja pozitivnih akcija i sl.

Zakon taksativno propisuje područja svoje primjene, te se uz već postojeće antidiskriminacijske odredbe u području rada i zapošljavanja, propisuje i potreba njihova uvođenja i primjene u području obrazovanja, znanosti i športa, socijalne sigurnosti (unutar ove skupine zakonodavac izdvaja područje socijalne skrbi, mirovinsko i zdravstveno osiguranje te osiguranje za slučaj nezaposlenosti), zdravstvene zaštite, pravosuđa i uprave, stanovanja, pristupa dobrima, uslugama i informacijama te pružanja istih, članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnog društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim organizacijama te pristupa sudjelovanju u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu.

Ured pučkog pravobranitelja određen je krovnim tijelom za nadzor svih aktivnosti na području suzbijanja diskriminacije, uz ostavljanje daljnje mogućnosti postupanja u pojedinim pitanjima specijaliziranim pra-

vobraniteljima (za ravnopravnost spolova, djecu i osobe s invaliditetom), sukladno područjima njihove nadležnosti.

Sušтина su zakona postupovne odredbe kojima je propisana sudska zaštita žrtava diskriminacije. Zaštita se može ostvariti u dva različita postupka – u postupku u kojem se o pravu odlučuje kao o glavnom pitanju ili u jednom od četiri posebna postupka (tužbi za utvrđenje diskriminacije, tužbi za zabranu ili otklanjanje diskriminacije, tužbi za naknadu štete, tužbi za objavu presude koja je utvrdila diskriminaciju), uz mogućnost podnošenja udružene tužbe. Važno je istaknuti odredbu koja propisuje da je, nakon što je osoba učinila vjerojatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja na tuženoj stranci. Načelo okretanja tereta dokazivanja primjenjuje se isključivo u građanskom i upravnom postupku. Nadalje, u postupku je, na strani osobe koja tvrdi da je žrtva diskriminacije, omogućeno sudjelovanje trećih osoba, tzv. specifičnih umješača. Umješači troškove svog sudjelovanja u postupku snose sami. Unatoč osporavanju te odredbe s objašnjenjem da se na taj način unaprijed ograničava sudjelovanje umješača u postupku (prije svega organizacija civilnog društva) te prijedlogom da se uvažavaju odredbe Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07 i 84/08) sukladno kojima je troškove postupka dužna nadoknaditi stranka koja u cijelosti izgubi parnicu, zakonodavac je ustrajao na svom rješenju.

Ovim je izmjenama i dopunama hrvatsko antidiskriminacijsko zakonodavstvo načelno usklađeno s europskim standardima. Ipak, pravi izazov tek slijedi – provedba, kako odredbe ne bi ostale tek deklarativne naravi.

² Dok je izravna diskriminacija **postupanje** kojim se osoba zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla te drugih zakonom propisanih razloga stavlja u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji, neizravna se diskriminacija javlja kada je do istog djela dovela naizgled **neutralna odredba, kriterij ili praksa**.

LITERATURA

- Council Directive 75/117/EEC on the approximation of the laws of the Member States relating to the application of the principle of equal pay for men and women, *Official Journal*, L 45 February 1975.
- Council Directive 79/7/EEC on the progressive implementation of the principle of equal treatment for men and women in matters of social security, *Official Journal*, L 6 January 1979.
- Council Directive 86/613/EEC of 11 December 1986 on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity, including agriculture, in a self-employed capacity, and on the protection of self-employed women during pregnancy and motherhood, *Official Journal*, L 359 December 1986.
- Council Directive 92/85/EEC of 19 October 1992 concerning the implementation of measures to encourage improvements in the safety and health of pregnant workers, workers who have recently given birth and women who are breastfeeding, *Official Journal*, L 348 November 1992.
- Council Directive 96/34/EC of 3 June 1996 on the framework agreement on parental leave concluded by UNICE, CEEP and the ETUC, *Official Journal*, L 145 June 1996.
- Council Directive 96/97/EC of 20 December 1996 amending Directive 86/378/EEC on the implementation of the principle of equal treatment for men and women in occupational social security schemes, *Official Journal*, L 46 February 1997.
- Council Directive 97/80/EC of 15 December 1997 on the burden of proof in cases of discrimination based on sex, *Official Journal*, L 14 January 1998.
- Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin, *Official Journal*, L 180 July 2000.
- Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation, *Official Journal*, L 303 December 2000.
- Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services, *Official Journal*, L 373 December 2004.
- Directive 2002/73/EC of the European Parliament and of the Council of 23 September 2002 amending Council Directive 76/207/EEC on the implementation of the principle of equal treatment for men and women as regards access to employment, vocational training and promotion, and working conditions, *Official Journal*, L 269 October 2002.
- European Commission (2003). *Proposal for a Council Directive implementing the principle of equal treatment between women and men in the access to and supply of goods and services*. Posjećeno 28. 9. 2008. na mrežnoj stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003PC0657:en:NOT>
- Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (2008). *Prijedlog Zakona o ravnopravnosti spolova s konačnim prijedlogom zakona*. Posjećeno 28. 8. 2008. na mrežnoj stranici Hrvatskog sabora: www.sabor.hr
- Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (2008). *Prijedlog Zakona o suzbijanju diskriminacije s konačnim prijedlogom zakona*. Posjećeno 28. 8. 2008. na mrežnoj stranici Hrvatskog sabora: www.sabor.hr
- Zakon o parničnom postupku. *Narodne novine*, br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 02/2007, 84/2008.
- Zakon o ravnopravnosti spolova. *Narodne novine*, br. 116/2003.
- Zakon o ravnopravnosti spolova. *Narodne novine*, br. 82/2008.
- Zakon o suzbijanju diskriminacije. *Narodne novine*, br. 85/2008.

Ivana Dobrotić

doi:10.3935/rsp.v15i2.816

ZAKON O POSREDOVANJU PRI ZAPOŠLJAVANJU I PRAVIMA ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

UVOD

Hrvatski je sabor na sjednici održanoj 2. srpnja 2008. donio Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (Narodne novine, br. 80/08 – u nastavku teksta: Zakona), a isti će stupiti na snagu 1. siječnja 2009. godine.

U okviru aktivnosti Republike Hrvatske za pristupanje u punopravno članstvo Repu-